

# DÉLMAGYARORSZÁG

Szerkesztőség Kárász-utca 9.

.....  
Telefon 305.

Előfizetési ár Szegeden  
egész évre . K 24— félévre... K 12—  
negyedévre K 6— egyhónapra K 2—  
Egyes szám ára 10 fillér.

Előfizetési ár vidéken  
egész évre . K 28— félévre... K 14—  
negyedévre K 7— egyhónapra K 2-40  
Egyes szám ára 10 fillér.

Kiadóhivatal Kárász-utca 9.

.....  
Telefon 81.

Szeged, 1912.

I. évfolyam 53. szám.

Vasárnap, október 13.

## Technika és közigazgatás.

Irta: Tordai Imre, felsőipariskolai igazgató.

Az alkalmazott természettudományok bajnokai, a mindenkori demokratikus irányu technikai munka emberei, Magyarország mérnökei összegyűlnek a mai napon Szeged városában, hogy felavassák a magyar mérnök- és építészegylet szegedi osztályát és meghajtsák lobogójukat Rapaics Radónak, a mérnöki alkotások kiváló előmozdítójának emléke előtt.

Rapaics Radó nem volt céhbeli mérnök; ha a magyar mérnökök mindazonáltal méltónak ítélték őt arra, hogy egy speciális mérnöki vonatkozású ünnepélyen testületileg és nyilvánosan kifejezzék alkotásai iránt érzett nagyrabecsülését, teszik ezt nemcsak kiváló általános emberi tulajdonságai iránti méltánylásból, hanem főként azért, mert az ünnepelt egyike volt azoknak, akik korán felismerték, hogy a technikai munka megbecsülése, megfelelő szerephez való juttatása egyik főtényezője hazánk felvirágzásának, modern irányu gazdasági és kulturális haladásának.

A klasszikus irányu, régi nemzetgazdaságtan a termelésnek, vagyis a gazdasági javak előállításának három főtényezőjét különböztette meg, a természetet, a tőkét és a munkát; az újabb tudományos irányzat ehhez negyedik tényező gyanánt hozzá veszi az alkotó technikai eszmét, mely egyedül képes arra, hogy termékeny, javszaporító életet leheljen az eszme nélkül holt gazdasági tényezőkre. Maga a munka is két irányu lehet akár a magángazdaság, akár az állami, hatósági vagy társadalmi tevékenység bármely ágában: végrehajtó vagy szervező munka.

A modern kulturális és gazdasági törekvéseknek arra kell irányulniok, hogy minden közhasznú munka minél *eredményesebb* legyen, azaz hogy a lehető legjobb eredmény a lehető legkisebb anyag- és erőszükséglettel legyen elérhető. Ennek két feltétele van: az egyik az, hogy minden munkaerő odaállíttassék, ahol feladatának legjobban megfelelhet, a másik pedig az, hogy a különböző, szétágazó tevékenységek közös cél szolgálatában ellentétes irányzatok nélkül harmónikus együttműködésbe egyesíttessenek; így követeli ezt a munkamegosztás és a munkaegyesítés elve. A kulturális és gazdasági erőnek akár értéktelen elpazarlását, akár szétforgácsolását a modern élet nem tűri, és különösen hátráltatja ez az olyan fejlettebb országok és társadalmak haladását, mint minő a mienk.

Ha vizsgáljuk, hogy jelenlegi közéleti

viszonyaink mennyiben felelnek meg a fenti követelményeknek, sok visszasságot, elmaradottságot találunk. Egy elvakult állami és városi minősítési törvény gátat vet annak, hogy a technikai munkák vezetése technikai kézben egyesíttessék, ami jelentékeny munkaerő-pazarlásra vezet és egyben számos hatásköri összeütközést, közéleti surlódást, torzsalkodást létesít, minek városunkban is nemrég láttuk sajnálatos példáját.

Magyarország ma politikai, szociális, kulturális és gazdasági tekintetben egyaránt az átalakulás átmeneti állapotát éli; innen származik az az állandóan puska-porral telített közéleti légkör, mely a magyar glóbuszt ezidőszert nyugtalanítja és melyet aggályosnak csak akkor kellene tekinteni, ha épen a jelek nyivánvalóan nem mutatnák, hogy csak átmeneti állapottal van dolgunk.

A szociális és kulturális átalakulási folyamat egyébként világszerte észlelhető folyamat; a lefolyt század természettudományi és technikai haladása megingatta a régi tekintélyekbe vetett bizalmat, ami az alsóbb néprétegek gondolkodásába is mélyen belenyúló lelki nyugtalanságot idézett elő. A technikai jellegű ipari munka tevékeny részeseivé vált tömegek új tekintélyeket keresnek és olyan társadalmi rend és kulturális világfelfogás után sóvárognak, mely új eszmekörükhöz az eddiginél jobban tud illeszkedni.

A gazdasági átalakulás tekintetében hazánk ott tart, a hová a fejlettebb nyugati államok már évtizedek előtt eljutottak; elérkeztünk ugyanis oda, hogy a mezőgazdasági termelés útján felgyülemlett tőkék magában a mezőgazdaságban kellő gyümölcsözően elhelyezkedni már nem tudnak és ennek folytán jövedelmezőbb ipari elhelyezést keresnek. Nem szabad, hogy egyes pillanatnyi pénzválságok e tekintetben bennünket megtévesszenek. Ez a küszöbön álló, sőt folyamatban levő átalakulás azonban magával hozta az ország külső képének átalakulását is: a falusi kultúráról át kellett térni az intenzivebb városi kultúrára. A fejlettebb városi élet magához vonzza a falusi és tanyai lakosság nagy tömegét. Az agrikultur körök és egyes szociálfilozófusok élénk sajnálkozással és fejesóválással szemlélik ezt a szerintük hátrányos irányzatot, de változtatni rajta nem lehet és le kell vonni belőle a következtetéseket. Mindenütt tért hódított már az a meggyőződés, hogy a városokban kell keresni a modern Magyarország főoszlopait és hogy az ország fejlődése egyértelmű városaink fejlődésével.

A városok jelentőségét az ott felhalmozott ingó tőke szerepe, az ipar és a ke-

reskedelem adja meg. Öszinte sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a tulajdonképeni fajmagyarság a kereskedelmi foglalkozástól még mindig tartózkodik és e tekintetben szinte elszigetelten áll Európa többi államalkotó népei között. Ipari téren e tartózkodás szerencsére nem mutatkozik, sőt napról-napra találkozunk a magyarság ipari rátermettségének, technikai tehetségeinek biztató jeleivel, sokszor elismeréssre méltó sikereivel.

A városok közigazgatása, közéletük irányítása egyik legfontosabb problémáját képezi hazánk gazdasági és kulturális fejlődésének. Meg kell állapítani, hogy e kérdés világszerte párhuzamosan fejlődött az emberiség közigazgatási haladásával. A klasszikus ókorban a városok kormányzása külön közigazgatási feladatnak nem volt tekinthető; a jogszolgáltatás és a rendészet általános teendői teljesen kimerítették a vezetőség működését. A középkorban a városok gazdasági fejlődésével párhuzamosan gazdasági feladatok járultak e kezdetleges közigazgatási rendszerhez; fejlődött az ipar igényeihez mérten a céhrendszer, a kereskedelem követelményeihez mérten a forgalom szabadságát szabályozó vásárjog.

Mai napság a *technikai berendezkedések* tökélye határozza meg elsősorban valamely város fejlettségi fokát, mondhatni rangszámát; célszerű, monumentális középületek, kövezés, csatornázás, vízvezeték, világítás, közlekedési eszközök, egészségügyi berendezések, munkáslakások, azok a feladatok, melyeket a városoknak egyenként, saját kezdeményezésükre és saját jólétükre kell megoldani; az általános közigazgatást, rendészetet, jogszolgáltatást országos érvényű törvények szabályozzák és e téren a városoknak ma már inkább csak a végrehajtás jut, ami mégis csak másodrendű tevékenységnek tekintendő.

Hozzájárul e feladatokhoz az az újabb követelmény, hogy a városok a közszolgáltatási üzemeket lehetőleg saját kezelésükben is vezessék, mert egyrészt csak ezáltal biztosítható a közönség igényeinek kellő kielégítése, másrészt csak ily uton juthatnak a városok azokhoz az anyagi eszközökhöz, melyek az ily közintézmények létesítésére nélkülözhetetlenek. Kizárólag a pótdókra a modern városok berendezkedése nem alapítható.

A saját céljainknak megfelelő és saját iniciatívánkból létesítendő technikai berendezések tömege kétségkívül megköveteli, hogy a technikai invenciónak, szervező és alkotó munkának a mainál sokkal tágabb tér és önállóbb működési kör biztosíttassék a városi közigazgatás keretében. Nálunk e